

СТАНОВИЩЕ

ПО КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ „ДОЦЕНТ“
ПО НАУЧНА ОБЛАСТ 2. ХУМАНИТАРНИ НАУКИ, ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ
2.1. ФИЛОЛОГИЯ, СПЕЦИАЛНОСТ „БЪЛГАРСКИ ЕЗИК“ (Български език като чужд),
ОБЯВЕН В ДВ бр. 96/01.12.2017 г.

Кандидат: **ст. преп. Албена Недкова Добрева, д.ф.**

Автор на становището: **доц. д-р Марина Георгиева Джонова**
Катедра по български език
Факултет по славянски филологии, СУ
член на научното жури със заповед № Р-109-121/23.02.2018 г.
на проф. д-р А. Керековска, д.м., зам.-ректора на МУ-Варна

1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ И БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Конкурсът за заемане на академична длъжност „доцент“ по научна област 2. Хуманитарни науки, ПН 2.1. Филология, специалност „Български език“ (Български език като чужд) е обявен в „Държавен вестник“, бр. 96 от 01.12. 2017 г. Документи за участие в конкурса е подал един кандидат – ст. преп. Албена Недкова Добрева, д.ф. През 2000 г. тя е завършила специалността „Българска филология“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, а през 2016 г. е завършила специалността „Английска филология“ в ШУ „Епископ Константин Преславски“. От 2001 до 2008 г. работи като учител по български език и литература. От 2008 г. след издържан конкурс Албена Недкова Добрева е щатен преподавател в Катедра „Славянски езици и комуникации“ на Департамента по чуждоезиково обучение, комуникации и спорт на МУ – Варна. През 2014 г., след защита на дисертационен труд на тема „Умението говорене като продуктивен компонент на комуникативната компетентност по български език като чужд за общи и академични цели (върху материал от Европейската изпитна система за езикови сертификати ECL)“, получава образователната и научна степен „доктор“. Представените данни за образованието и трудовия стаж на кандидата показват, че А. Добрева отговаря на условията за заемане на академичната длъжност доцент. Документите по конкурса съответстват на всички нормативни изисквания и доказват основателността и необходимостта на процедурата.

2. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА И НАУЧНОПРИЛОЖНАТА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА

В конкурса за академичната длъжност „доцент“ А. Добрева е представила 43 публикации, вкл. монографията „Как говорим за здраве“, публикувана през 2018 г. Нейните наблюдения върху съвременния български език, комуникативните умения в медицинската практика, чуждоезиковото и електронното обучение са представени на

редица национални и международни научни форуми. А. Добрева е участвала и в разработването на 4 научни проекта, три от които са международни.

Най-същественният принос от нейната научноизследователска дейност е монографията „Как говорим за здраве“. Обект на изследването е феноменът говорене на здравни теми: здраве, болести, лечение, между пациенти на различна възраст и медицински специалисти. Изследването е пригодно в теоретичен план, тъй като липсват подобни цялостни представяния лингвистичната, паралингвистичната и екстралингвистичната страна на комуникацията в здравната сфера. В същото време изследването има и своето практическо приложение при обучението на студентите по медицина, при оценяването на добрите модели в медицинската практика и при оптимизирането на комуникацията с пациентите. Направените в работата на А. Добрева изводи се основават на автентични аудио- и видеозаписи на медицински интервюта между лекар и пациент, на записи от телевизионни предавания на здравни теми и на записи от разговори на здравни теми в семейството. Това е гаранция за надеждността на направените заключения. Само по себе си събирането на самите интервюта и тяхното транскрибиране са приноси за българското езиковедие, тъй като в съществуващите корпуси на българския език липсват данни за комуникацията в здравната сфера.

Монографичното изследване се състои от увод, четири глави, заключение и приложения. В увода е направен подробен теоретичен преглед на съществуващите изследвания върху говоренето в медицинската практика. Подчертана е значимостта на избора на правилно речево поведение от страна на лекаря и липсата на изчерпателни лингвистични изследвания върху особеностите при говорене на висшия и средния медицински персонал с пациента, както и на стратегиите и тактиките в речевата изява на медицинския специалист в общуването с пациента. Затова А. Добрева си поставя за цел да направи анализ на говорната изява в речевото поведение на неспециалистите и специалистите от висшия и средния медицински персонал.

Първа глава на работата е приносна с пълното и изчерпателно представяне на актуалните аспекти на говоренето за здраве. Прави впечатление богатият емпиричен материал, на който се основават изводите – това са както анкетни проучвания, така и актуални записи от устно общуване по здравен проблем. Проведените анкети и събраните записи представят актуалната езикова ситуация по отношение на тематиката на разговорите за здраве в семейството, като е отчетена и възрастта на комуникантите. Допълнително е направена анкета сред младите, а данните за общуване на здравни теми сред възрастните са допълнени с аудиозаписи, които са транскрибирани и анализирани от социолингвистична, екстралингвистична и лингвистична гледна точка. Пригодно в тази глава е и представянето на акустичните характеристики на устната реч – интонацията, мелодиката, ритъма и скоростта на речта, скоростта на артикулация, интензитетът, паузите и честотата във връзка с изразяването отношение, например кратките паузи, които при по-бърз темп правят речта по-изразителна и съответно по-убедителна. Акустичните характеристики на отделните изказвания последователно се отбелязват в транскрипциите и са елемент от цялостното представяне на взаимодействието между събеседниците.

Като отделен принос може да се посочи събраният корпус от видеозаписи на телевизионни предавания на здравни теми, класифицирането на типовете предавания и

представяне на аспектите на говоренето за здраве в тази комуникативна ситуация, като анализът на транскрипциите тук е допълнен и с паралингвистичен анализ. Въз основа на направените наблюдения се стига до обобщение за характеристиките на гласа, които са подходящи за успешното общуване на лекаря с различните типове пациенти.

Възрастовите особености на пациентите са взети предвид и във втората глава на работата при изследването на комуникацията лекар–пациент в реална среда. Приносно е изследването на добрите практики в общуването с пациента дете и с пациента възрастен с оглед на характеристиките на гласа, типовете речеви актове, лексикалните, граматичните и паралингвистичните особености на речта на лекаря. Направените изводи имат своето практическо приложение при оптимизирането на комуникацията с пациента в медицинската практика, както и при обучението на студентите по медицина.

Бих искала да подчертая и приноса, който има работата на А. Добрева по отношение на теорията на учтивостта с направения анализ на средствата за изразяване на учтивост в общуването лекар–пациент – поздравът към пациента, изразяването на учтива молба, включването на пациента в инклузивното *ние*, използването на личното местоимение *аз* като израз на положителна учтивост. Направените подробни анализи на записи от общуването на лекарите с други медицински специалисти са надеждна основа за направените изводи по отношение на различното гласово и жестово поведение на лекаря при смяна на неговата роля в съответната речева ситуация. Като отделен принос може да се посочи съпоставянето на речевото поведение на отделните типове медицински персонал. Направените записи от общуване на средния медицински персонал с пациента/клиента дават сведения за една от сферите на устната комуникация, които са слабодостъпни за изследване от лингвистите.

Важен аспект от представянето на успешните комуникативни стратегии при общуването лекар–пациент са и отчетеното в монографията мнение на самите специалисти по отношение на добрите практики в здравеопазването, както и самоанализът по отношение на успешно/неуспешно осъществената комуникация с пациента в дадена речева ситуация. Направен е извод по отношение на способността на лекарите за самоанализ – докато медицинските аспекти на комуникацията се владеят в голяма степен от лекаря (задаването на въпроси при поставянето на диагноза, използването на лексика от високия или ниския пласт), медицинските специалисти не отчитат част от отклоненията от правоговорната норма в собствената си реч.

В четвъртата глава на монографията са направени изводи и за успешното поведение на лекарите по отношение на жестовете и мимиките, както и на ролята на паралингвистиката за установяването на контакт, доверие и искреност в отношенията с пациента.

В заключение бих искала да посоча, че представената монография има съществен принос както за изследването на българския език по отношение на устната комуникация в професионалната сфера, така и в културологичен план при представянето на характерните за българската езикова среда паралингвистични и екстралингвистични особености на речевото общуване. Съществен е и приносът по отношение на практическото приложение на направените наблюдения при оптимизирането на комуникацията на лекаря с пациента.

3. ОЦЕНКА НА ПЕДАГОГИЧЕСКАТА ПОДГОТОВКА И ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА

В своята практика като преподавател А. Добрева е водила семинарни занятия и лекции по български език като чужд и български език за медицински цели в рамките на англоезичното на българоезичното обучение по медицина. Водила е курса „Увод в медицинската терминология“, както и курс по комуникативни умения в рамките на специалностите „Медицински козметик“, „Медицински лаборант“ и „Акушерка“. Водила е и лекции по съвременен български език за специалността „Логопедия“. Това е доказателство за нейния опит в областта на преподаването на български език за специализирани цели. В работата си като преподавател А. Добрева прилага съвременните методи на интерактивно обучение, не само използва електронни ресурси, но и участва в съставянето на самите електронни курсове и на комуникативни задачи за слушане с разбиране към тестове за изпитни нива А1-А2 за оценяване на комуникативната компетентност по български език съобразно с изискванията на Европейската езикова рамка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

А. Добрева е компетентен специалист с трайни интереси и реални постижения в областта на академичното филологическо образование. Нейните изследвания са значими, необходими и полезни за академичната общност и имат приносен характер за съвременното филологическо обучение. Научните публикации на кандидатката и академичната ѝ ангажираност я представят като завършен учен и мотивиран преподавател. Въз основа на представените научни трудове с доказани научноприложни и приложни приноси и на цялостната оценка за преподавателската работа подкрепям избора на Албена Добрева и убедено препоръчвам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуват ЗА това тя да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (Български език като чужд).

15.03.2018 г.

Автор на становището:

доц. д-р Марина Джонова